

TÜRKİYE'DE MENKUL KIYMET BORSALARI

Öğ. Gr. Dr. Erhan KOTAR

A — TÜRKİYE'DE MENKUL KIYMET BORSASININ TARİHİ GELİŞİMİ

a — Cumhuriyet Öncesi Dönem

Memleketimizde borsa kavramına uygun ilk hareketlere, XVI ve XVII. yüzyıllarda rastlanır. O devirlerde sanat ve ticaret erbabı, meydana getirdikleri «Lonca» ların kendilerine mahsus özel toplanma yerlerinde (odalarda) düzenli bir şekilde toplanarak mesleki ilişkilerden doğan sorunları çözümlemeye çalışırlardı. Bu loncalar memleketimizde borsanın çekirdeğini meydana getirmiştir.

Ancak Menkul Kıymet Borsası niteliğini taşıyan muameleler Tanzimat Devrinden (1839-1876) sonra görülmeye başlanmıştır. Osmanlı Devletinin 1853 de Rusya'ya harp açması ve 1854 de Fransa ve İngiltere ile birlikte Kırım'a çıkması nedeniyle ağır harp masrafları Osmanlı Maliyesini zor durumda bırakmıştı. Bu amaçla İngiltere'den borç para alınmış ve bir takım iç istikrazlara baş vurulmuştu. Bunlara ait tahvillerin alım satımı, esasen 1844 yılından beri hazine bonoları ve devlete ait borç senetleri üzerine yapılan muameleleri de açığa çıkarmış ve menkul kıymetler borsasına bir zemin hazırlamıştır.

Bu muameleleri yapanlar *mübayaacı, oyuncu, dellâl* ismini alan ve birkaç yüz kişiden ibaret olan, çoğunlukla müslüman olmayan kimselerden meydana gelmiş bir topluluktur. Bu topluluk ilk önceleri Galata'da «Havyar Hanı» ve bunun yanındaki dükkân ve sokaklarda muamele yapıyorlardı. Bu muameleler spekülasyona yol açtığından asılsız söylentiler ile fiyatları düşürmek veya yükseltmek yoluna giden bu kimseleri bir kayıt altına alacak bir düzen kurulmamıştı. 1864 tarihinde borsacılar aralarında toplanarak bir dernek kurmuşlar ve bu derneğin tüzüğüne, bu gibi muamelelerde kötüye kullanmanın önüne geçebilen hükümler koymuşlardır ⁽¹⁾.

(1) O tarihlerde çoğu Rum olan borsacılar bu derneği Rum kiliselerindeki

Söz konusu derneğin ihtiyacı karşılamaktan uzak oluşu ve başka memleketlerde olduğu gibi, devletin borsa muamelelerinin kontrolünü sağlamak amacı ile 13 Nisan 1866 da ⁽²⁾ çıkan bir kararname ile Galata'da «Komisyon Hanında» bir borsa kurulmuş ve Maliye Nezareti bu borsaya bir komiser atamıştır. Bu komiser kararname hükümlerine göre, borsa muamelelerini kontrol etmek yetkisine sahiptir.

1866-1895 arası, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Osmanlı İmparatorluğu çevresi içinde, Avrupa Borsaları ayarında bir borsa düzeyine ulaşmıştır. Ancak, 1895 yılında asılsız bir söylenti ⁽³⁾ borsada muamele yapan sermayedarlar arasında panik yaratmış ve uzun bir süre borsaya karşı güven sarsılmıştır.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası 1914 yılına kadar geçen süre içinde, bir çok ilerlemeler kaydetmiş, borsada muamele gören yabancı senetlerin yanında, 1908 Meşrutiyet İnkilâbından sonra Türk şirketlerinin de hisse senetleri alınıp satılmaya başlanmıştır ⁽⁴⁾.

yönetim kurullarına benzeterek derneğe «öforya» (Yunancası euphoria) adını vermişlerdi. (Bkz. TÜRK ANSİKLOPEDİSİ, C. VII, Maarif Basımevi, Ankara, 1955, s. 345)

- (2) Bkz. H. AVNİ ŞANDA, «İstanbul Borsasının Yüz Yıllık Hayatı» İstanbul Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsası 100. yıl, s. 10; Bu kararname hükümetin borsa muamelelerine ilk müdahalesini kapsamakta ve İstanbul Menkul Kıymetler Kambiyo-Nutuk Borsamızın yüz yıllık yaşantısının başlangıç tarihi olmaktadır. Memleketimizde Menkul Kıymet Borsasının hukuki seyrini kronolojik olarak «Cumhuriyet Sonrası dönemde» inceliyoruz.
- (3) 1895 yılında, Osmanlı Bankası Müdürlerinden Sir Edgar Vincent Transval'a (Afrika'da) yaptığı gezilerden birinde İstanbul'daki arkadaşlarına telgrafla altın madenleri bulunduğunu müjdelemiş ve İstanbul'a döndüğünde bu madenlerin işletilmesi ile ilgili bir şirket kurarak **Osmanlı Bankası** aracılığı ile söz konusu şirketin aksiyonlarını satmıştır. Hayali geniş bir çok alıcı kısa zamanda şirketin bütün aksiyonlarını almış, sonradan bunun asılsız bir habere dayandığını öğrenen alıcılar büyük bir hayal kırıklığına uğramışlardır... (Bkz. Borsa Rehberi, Fransızca nüshası, (Le Guide de la Bourse) Pré paré par les soins du Conseil de la Bourse des Changes et des Valeurs d'İstanbul, Première Première édition, imprimerie Hilâl, İstanbul, 1933, s. 29, aynı zamanda Bkz. Avni Şanda, İstanbul Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsası 100. yıl İstanbul Borsasının yüz yıllık hayatı s. 12; yine Bkz. aynı yazar, Esham Borsası 100 yaşında, Cumhuriyet gazetesi, 15 Nisan 1966, s. 2)
- (4) Geniş Bilgi için Bkz. H. AVNİ ŞANDA, İstanbul Borsasının yüz yıllık hayatı Op. Cit., s. 12-13; LE GUIDE DE LA BOURSE, Op. Cit., s. 26-32

Galata'daki «Konsolit Hanının» yıkılması nedeniyle, borsa gene Galata'daki Mehmet Ali Han'a taşınmış; ancak 19 Ekim 1914 de 1. Dünya Savaşına katıldığımız için, borsa bir yıl faaliyet göstermiş ve o zamanki borsa meclis idare üyelerinden «Boğos Mumcıyan Efendi» nin Maliye Nezaretine müracaatı ile harp yılları içinde borsa kapatılmıştır. Buna rağmen harp yılları içinde bazı senetler üzerinde borsa dışı olarak muameleler yapılmıştır.

Birinci Dünya Savaşı sona erdiği zaman (30 Ekim 1918 Mondros Antlaşması) borsa Galata'da «Mertabani Sokağında» «Hrislovani Bankası'nın» bulunduğu bir hana yerleşmiştir. Borsacıların Maliye nezaretine müracaatı ile harpten sonra borsa gene açılmış; ancak mütareke idaresinin karanlık günlerinde Osmanlı Devleti istikrazları aleyhine yapılan spekülâtif muameleleri denetlemek mümkün olmamıştır. Bu arada borsa dışında muamele yapan «Kambiyo klüp» ü adındaki bir klüp dahi kapatılamamıştır.

1921 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Galata'da yeni yapılan «Komisyon Hanına» taşınmıştır. Bu tarihte borsada yabancı unsurlar yavaş yavaş kaybolmaya başlamış ve borsaya bir güven havası gelmiştir.

b — Cumhuriyet Sonrası Dönem

Cumhuriyet ilân edildikten sonra, borsada ilk reform 1923 yılında Maliye Müfettişi Adil Bey tarafından yapılmıştır. Adil Bey borsa ve Osmanlı Bankası komiseri olarak göreve başlamış ve yukarıda sözü edilen borsa dışı spekülâtif muamelelerin merkezi olan «Kambiyo Klübünü» kapatmıştır. Adil Bey yeni şartlara göre, o tarihlerde yürürlükte olan 1906 yılında çıkarılmış *Esham ve Tahvilât Borsası Nizamnamesinin* bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında bir nizamnamenin Bakanlar kurulu kararı ile çıkarılmasını etkilemiştir ⁽⁵⁾. Adil Bey'in bu islahat hareketlerine 1925 de yerine atanan «Kemâlettin Bey» devam etmiştir.

(5) Bu nizamnamenin hükümlerine göre, Borsa Acentalarının sayısı 60'ı geçmeyecek, acentalar Türk tabaası olacak **Acenta, Simsar, Cober** gibi unsurların niteliği belirtilecek, borsadaki satışlar için borsa acentaları defter tutacak, satışlara ait vesikaları saklayacak ve cetveller düzenleyecektir. Ayrıca bütün bu kayıtlar Türkçe olarak tutulacaktı. (Bkz. 22 Ağustos 1339 (1923) tarihli 2690 numaralı zeyl Nizamname, DÜSTUR, Üçüncü Tertip, C. V. S. 7.

Ancak borsa dışı spekülasyonun hâlâ tam anlamı ile önlenememiş olması nedeniyle, borsa binası bu gibi hareketlerin yapıldığı Galata'dan alınarak, 1926 tarihinde borsanın bugün bulunduğu yer olan Bahçekapıdaki 4. Vakıf Han'a nakledilmiş ve Borsa Acentaları da bu hanın ikinci katına yerleştirilmiştir.

1926 ile 1928 yılları arasında, kambiyo üzerine yapılan muameleleri sınırlayıcı bazı kararlar alınmıştır. 1929 yılında Amerika Birleşik Devletleri borsalarında meydana gelen iktisadi kriz İstanbul borsasını da etkilemiş, gittikçe artan dış ticaret açığı daha da artmış ve Türk parasının değeri düşmüştür (6)

Bu hareketlerin önüne geçmek amacı ile tedbirler alınmış ve Maliye Bakanlığının tertip ettiği bir denetçi heyetine kambiyo muamelelerinin kontrolü görevi verilmiştir.

Bu arada hâlen yürürlükte olan 1929 tarih ve 1447 sayılı Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları kanunu çıkarılmıştır (7).

(6) Aşağıda yıllara göre Türk parasının Sterlin ve Dolar olarak değeri görülmektedir.

Yıl	Sterlin	Dolar
1923	801 Krş.	180 Krş.
1924	836 Krş,	181 »
1925	876 »	179 »
1926	962 »	198 »
1927	930 »	189 »
1928	964 »	197 »
1929	10,50 Lira	218 »

(KAYNAK : H. AVNİ ŞANDA, İstanbul Borsasının Yüz Yıllık Hayatı, Op. Cit., s. 18)

(7) **Memleketimizde Menkul Kıymet Borsalarının Hukuki Seyri.** Memleketimizde Menkul Kıymet Borsalarının devlet eliyle kurulmasına imkân veren ilk hukukî vesika 13 Nisan 1866 da çıkan bir kararnamedir. Sonraları 1874 de çıkan (11 Şevval 1290 ve 19 Teşrinisani 1289 tarihli) **Dersaadet Tahvilât Borsası** (DÜSTUR, Birinci Tertip, C. III, s. 484) diye adlandırılan bir nizamname ile borsanın denetimi bu amaçla kurulan Borsa Komiserliğine verilmiştir. (Dersaadet Tahvilât Borsası Nizamnamesinin Genel Hükümleri 1322 tarihli Esham ve Tahvilât Borsası Nizamnamesinin 80. maddesi ile kaldırılmıştır.)

Ancak, 1886 da çıkan (12 Safer 1302-19 Teşrinisani 1300 tarihli) **Umumi Borsalar Hakkında Nizamnamenin** (DÜSTUR, Birinci Tertip, C.V., s. 96) 1. maddesi Borsalar hakkında genel bir tanım yaparak, tarifte «..... **bankerlik ve tahvilâtı umumiye ve sair muamelâtı sarrafiye icrası**» sözleri kullanılmakla menkul kıymetlerin de kapsandığı anlaşılmaktadır. Nizamnamenin 4. maddesi Devlet Tahvillerinin, Anonim

Kambiyo muamelelerini kontrol görevi 1930 tarihinde kurulan *Bankalar Konsorsiyomuna* verilmiş ve bu örgütün emrine borsadaki döviz kurlarındaki dalgalanmayı önlemek amacı ile 1.210.000 sterlin ayrılmıştır.

Şirket aksiyonlarının, izin alındıktan sonra her türlü aksiyon ve obligasyonun borsaya kayıt edilebileceğini ifade etmektedir. 5. maddesi ise, borsanın kesin bir şekilde **Ticaret ve Menkul Kıymetler Borsaları** olarak iki kısma ayrılacağına âmirdir. Nizamname başkaca, borsalarda yapılan muamelelere ait fiyatların özel bir deftere kayıt edileceği, cezai hükümler, borsa aidatları, borsaya kayıt usûlleri, borsanın organizasyonu, encümenler ve vazifeleri hükümlerini de kapsamaktadır. Nizamnamenin 21. maddesi (11 Şevval 290 ve 19 Teşrinisani 1289 tarihli) borsa nizamnamesinin bu nizamnameye aykırı olan hükümlerini ortadan kaldırmaktadır. Umumi borsalar hakkında nizamname 22 maddedir ve neşir tarihi (10 Recep 1303 ve 3 Nisan 1302 dir. (Umumî Borsalar Hakkında Nizamnamenin tahvilât Borsasına ait olan hükümleri 24 Temmuz 1322 tarihli Esham ve tahvilât Borsası Nizamnamesinin 80. maddesi ile kaldırılmıştır.) 1906 tarihinde (15 cemaziyelahir 1324 ve 24 Temmuz 1322 tarihli) **Esham ve Tahvilât Borsası Nizamnamesi** (DÜSTUR, Birinci Tertip, C. VIII, s. 575) özellikle menkul kıymetler borsalarını hukuki esaslara bağlamak amacı ile çıkartılmıştır. Esham ve Tahvilât Borsası Nizamnamesinin çatısına gelince; bu nizamname (Mukaddeme) den sonra dokuz fasla ayrılmıştır.

Mukaddeme: Genellikle Menkul Kıymet Borsasının tanımı yapılmış, maliye nezaretine bağlı olacağı belirtilmiş, borsa komiserinin vazifelerinden bahsedilmiş ve esham ve tahvilât hakkında hükümler konmuştur (Madde 1-3).

Birinci Fası: Borsa azasıyla bunların hademesi hakkındadır (Madde 14-22).

İkinci Fası: Borsanın sureti idaresine dairdir (Madde 23-24).

Üçüncü Fası: Meclisin vezaifi hakkındadır (Madde 25-34).

Dördüncü Fası: Borsada alınıp satılabilecek senedat hakkındadır (Madde 35-37).

Beşinci Fası: Muamelâta Dairdir (Madde 38-49).

Altıncı Fası: Kati hesap hakkındadır (Madde 50-62).

Yedinci Fası: Müflisler hakkındadır (Madde 63-67).

Sekizinci Fası: Ahkâmı umumiyyeyi kapsamaktadır (Madde 68-74).

Dokuzuncu Fası: Mevaddı cezaiyedir (Madde 75-80). (Esham ve tahvilât borsası Nizamnamesi 1447 sayılı kanunun 57. maddesi ile kaldırılmıştır.)

Esham ve tahvilât borsası nizamnamesine 1923 tarihinde (22 Ağustos 1339 tarihli ve 2690 numaralı) bir **zeyl nizamname** (DÜSTUR, Üçüncü Tertip, C.V., s. 7) eklenmiştir. Bu zeyl nizamname 30 maddedir ve mübayaacılar, simsarlar, coberlerin niteliğini belirterek umumi hükümleri kapsamaktadır. (Bu zeyl nizamnamenin de 1447 sayılı kanunun 57.

1931 tarihinde Türk parasında istikrar sağlamak amacı ile Prof. Charles Rist borsada incelemeler yapmış ve raporunda bir devlet bankasına olan ihtiyacı belirtmiştir. 3.10.1930 da T.C. Merkez Bankasının kurulması ile bankalar konsorsiyomunun çalışmaları son bulmuştur.

maddesi ile hükmü kalmamıştır.)

Bu arada biraz sonra bahsedeceğimiz kararnamenin çıktığı anlarda İngiliz kambiyo sunun (sterlin denmek isteniyor) yükselmeye başlamasında sunî tereffüleri (yükselmeler)e engel olmak için 1923 te (16 Mart 1340 tarih ve 372 mükerrer numaralı) **kararname** (DÜSTUR, Üçüncü tertip, C.V., s. 694) ve bu kararname ile **22 Ağustos 1339 tarih ve 2690 numaralı nizamnameye zeyilen tanzim kılınan talimatnamenin mer'iyete konulması hakkında talimatname** (DÜSTUR, Üçüncü Tertip, C.V., s. 693-694) vaz edildi. Sonradan 24 Temmuz 1322 tarihli esham ve tahvilât borsası nizamnamesine eklenen 22 Ağustos 1339 tarihli nizamnamenin **28. maddesinin değiştirilmesi** ve 16 Mart 1340 tarihli kararnameye ilişkin talimatnamenin **ikinci maddesinin** kayıt altına alınması hususunda **3 Ağustos 1340 ve 764 sayılı kararname** (DÜSTUR, Üçüncü Tertip, C.V., s. 1190-1191) ile **borsa nizamnamesine tezyil edilen 22 Ağustos 1339 tarihli kararnamenin 28. maddesinin tadili ve 16 Mart 1340 tarihli kararnameye merbut talimatnamenin ikinci maddesinin tayıdi hakkında mevaddı müzeyyele** isimli bir ek neşredilmiştir. (Tabiatıyla bu eklerin de 1447 sayılı kanunun 75. maddesiyle ekli buldukları 24 Temmuz 1322 tarihli esham ve tahvilât borsası nizamnamesiyle birlikte hükmü kalmamıştır.

Bugün halen yürürlükte olan (16 Mayıs 1929 tarih ve 1447 sayılı) **Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanunu** (DÜSTUR, Üçüncü Tertip, C.X, s. 614, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı 30 Mayıs 1929 - sayı 1203) dur.

Bu kanunun 31. maddesine **2059 sayılı kanunun** (DÜSTUR, Üçüncü Tertip, C. XIII, s. 1205 ve O. TOLUN, Banka ve Borsa Hukuku, Doğu Matbaası, Ankara 1959, s. 132) 1. maddesiyle bir fıkra eklenmiştir. (Eklenen fıkranın metni: **Madde 31 Bankalarla Bankerlerin ecnebi kambiyo su ve nukudunu karşılık tutarak Türk lirası üzerine avans yapmaları memnudur. Ancak Merkez Bankası bu hükümden müstesnadır.**)

Gene 1447 sayılı kanunun 56. maddesine dayanarak, (8172 sayılı 19 Haziran 1929 tarihli) bir kararname ile «**Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Nizamnamesi**» neşredilmiştir. (DÜSTUR, Üçüncü Tertip, C. X, s. 950; Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 24 Temmuz 1929, sayı 1249) Bu nizamname borsaların mercü ve sureti idaresi, Borsa Meclisleri ve Meclisin intihap tarzı esham ve tahvillerin borsa kotuna kabul şartları, kambiyo ve nukut, kambiyo ve nukut işlerinin yapılma usulü ve Borsa işleri hakkında olup **66 madde kapsamaktadır. Bu nizamnamenin 22. maddesi 18 Kanunusani 1931 tarih 10512 sayılı kararname** (DÜSTUR, Üçüncü Tertip, C. XII, s. 30; Resmî Gazete ile neşir ve ilânı 1 Şubat

1.4.1938 günü çıkartılan bir kararname ile, İstanbul Borsası 3 yıl süre ile kapatılmış ve Ankara'da Esham Tahvilât ve Kambiyo Borsası açılmıştır. Fakat, ticaret merkezinin ve borsa muamelelerinin yoğun olduğu yerin İstanbul oluşu, 1.4.1941 de borsanın gene İstanbul'a taşınmasını gerektirmiştir ⁽⁸⁾.

1953 de Osmanlı Bankasının imtiyaz süresi bittiğinden, bu bankanın borsadaki Osmanlı Bankası komiserliği görevi de son bulmuştur. 1958 de borsaya gelen bir emir ile dolar, İsviçre frangı, Belçika frangı gibi dövizlerin T.C. Merkez Bankasında muamele göreceği bildirilmiştir. Önceleri, aynı anlamda bir emir sterlin hakkında da verilmiştir ⁽⁹⁾.

B — İSTANBUL MENKUL KIYMETLER VE KAMBIYO - NUKUD BORSASI

a — Genel Olarak

Memleketimizde menkul kıymet borsalarını düzen altına alan ve halen yürürlükte olan 1447 sayılı «*Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları*» kanununun 2. maddesi: «*Maliye Vekilinin teklifi ve icra vekilleri heyetinin kararı ile lüzum görülen yerlerde borsalar aç-*

1931, sayı 1714) ile değiştirilmiştir. (Sözü edilen nizamnamenin 22. maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir. **Borsa Meclisince tanzim olunan bütçeler maliye vekâletince tetkik edilerek icra vekilleri heyetince tasdik olunur. Yeni bütçenin tasdikine kadar evvelki sene bütçesi tatbik edilir. Meclisin diğer kararları komiser tarafından tasdik olunmadıkça tatbik edilemez. Tasdik eylediği kararların tatbik ve icrasını komiser temin eder. Borsa meclisleri borsa kanununun tayin ettiği vazifeler dairesinde ruznameye dahil olan meseleler hakkında kararlar ittihaz ederek icra meselelerine karışmazlar. Meclis tarafından ittihaz ve komiserlikçe tasvip edilerek nihai bir şekil alan bütün kararlara borsanın asli ve kayıtlı azasiyle mensupları tarafından uyulmak mecburidir.**

- (8) Bkz. İstanbul Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsasının kapatılması ve Ankara'da bir borsa açılması Hakkında Kararname (Kararname numarası 2/8033 DÜSTUR, Üçüncü Tertip, C. XIX, s. 148 Resmî Gazete Numarası 3812) İstanbul Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsasının yeniden açılması ve Ankara Borsasının kapatılması Hakkında Kararname (Kararname No. 2, 15491. DÜSTUR, Üçüncü Tertip, C. XXII, s. 417, R.G. No: 4733)
- (9) Bu konuda Bkz. LE GUIDE DE LA BOURSE, Op. Cit., s. 26-32, TÜRK ANSİKLOPEDİSİ, C. VII, Op. Cit., s. 345-346; H. AVNİ ŞANDA, İstanbul Borsasının Yüz Yıllık Hayatı, Op. Cit., s. 10-20

lır» demekte ise de, günümüze kadar sadece İstanbul'da borsa açılmıştır.

Bu bakımdan memleketimizde menkul kıymet borsası olarak, İstanbul Borsamızı esas alacak ve incelememizi 1447 sayılı kanun ve bu kanunun 56. maddesine dayanılarak çıkartılan «*Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Nizamnamesi*»ne göre yapacağız.

Ancak yüz yıllık bir geçmişi olan İstanbul Menkul Kıymetler Borsamızı düzenleyen 1447 sayılı kanunun neşir tarihinden bugüne kadar dünya ölçüsünde siyasî ve iktisadî olaylarla dolu 39 sene gibi uzunca bir zaman geçmiştir. Memleketimizin o zamanki gerçeklerine göre hazırlanmış bulunan söz konusu kanunun, günün gereklerini ve özellikle içinde bulunduğumuz iktisadî kalkınmanın ihtiyaçlarını karşılayamaması göz önüne alınarak 1959 da Maliye Bakanlığı tarafından bir gerekçe ile «*Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanun Tasarısı*» hazırlanmıştır. 3 Haziran 1959 tarihinde Dr. Brinckmann adında bir Alman uzmana söz konusu gerekçe incelettirilerek bir rapor hazırlattırılmıştır ⁽¹⁰⁾.

Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanun tasarısında «*Memleketimizin iktisadî kalkınmasını ferdî tasarruf yolu ile hızlandırmak, tasarruf sahiplerinin haklarını korumak, borsalara idari ve malî yönden bağımsız bir hüviyet vermek ve böylece yatırım sahiplerinin itimadını kazanmak amaçları*» ⁽¹¹⁾ ele alınmıştır. Tasarının hazırlanmasında görüldüğü gibi ön görülen prensiplerden ilki kişisel tasarrufun üretime yönelmiş yatırımlara kanalize edilmesini mümkün kılmaktadır.

Nitekim, bu yönde çalışmalar 15 Temmuz 1964 tarihinde Devlet Plânlama Teşkilâtında alınan bir karar gereğince, *sermaye piyasasının tanzimi ve teşviki hakkında bir kanun tasarısı* hazırlanmasını ön görmüştür ⁽¹²⁾.

(10) Menkul kıymetler ve kambiyo borsaları kanun tasarısının gerekçesi, Brinckmann tarafından Alman menkul kıymet borsası ile karşılaştırılarak bir rapor halinde Maliye Vekâletine sunulmuştur. (Geniş bilgi için Bkz. İlgili raporun Dr. TURGUT KALPSÜZ tarafından dilimize çevirisi)

(11) Bkz. E. KOTAR, «Menkul Kıymetler Borsalarının Sermaye Piyasalarındaki Nâzım Rolü» ESADER, C. III, S. 1 (Ocak 1967), s. 44; Ayrıca Bkz. Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanun Layihası Esbabı Mücibesi

(12) Sermaye Piyasasının Tanzimi ve Teşviki Hakkında Kanun Tasarısının

Bu tasarıda kişisel tasarrufu kıymetlendirmek amacı ile «*Halka açık anonim ortaklık*» kavramı üzerinde durulmuş ve bu tip ortaklığın kurulması, önceden kurulmuş anonim ortaklıkların halka (küçük tasarruf erbabına) yönelerek açılması, denetimi, sermaye piyasasında yardımcı kuruluşlar çeşitli hükümler ve bu amaca ulaşmak için alınması gereken malî ve iktisadî tedbirlerden söz edilmiştir (13).

Sermaye piyasasının tanzimi ve teşviki hakkında kanun tasarisının hazırlanmasından sonra, önceden ele alınmış olan menkul kıymetler ve kambiyo borsaları kanun tasarisının bazı maddelerine iki tasarı arasında bir uygunluk sağlamak amacı ile bazı maddelerin eklenmesi, İstanbul Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsası Komiserliğince telkif edilmiştir (14).

b — Organizasyon

Genellikle birçok batı ülkeleri borsalarında karar ve icra yetkisi tek bir organın elindedir (15). Bu organın da seçimi, borsa üyelerinin meydana getirdiği genel kurul tarafından yapılır. Genel kurul borsa meclisini seçer. Borsa meclisi karar organı olarak gene kendisinin tayin ettiği sekreterlik ve bürolarla kararları yürütür (16).

Oysa İstanbul borsamız bu yönde bir muhtariyete sahip değildir. Karar yetkisi borsa üyeleri tarafından seçilen *Borsa Meclisi*'ne

metni ve gerekçesi hakkında Bkz. Sermaye Piyasası Semineri, 2-5 Aralık 1964, Sermaye Piyasası Semineri Tertip Heyeti, Ankara 1965, s. 33-52

- (13) Sözü edilen tasarı halka açık anonim ortaklıkların **halka açık olma** niteliğini kazanabilmesi için bazı somut hükümleri kapsamaktadır. Nitekim, tasarinın 2 ve 6. maddelerinde:

1° Hisse senetlerinin % 51 inin hamiline olması,

2° Ortaklığın çıkaracağı menkul kıymetlerin borsaya kote edilmeleri, 3° Meseccel sermaye sisteminin kabulü ve,

4° Sermaye piyasası denetleme komisyonunun istemesi üzerine, ortaklıkta hisse senedi sahibi olarak, en az 50 kişinin bulunduğu ortaklık tarafından isbatı mükellefiyeti hükümleri yer almaktadır. (Bkz. Sermaye Piyasası Semineri, Op. Cit., s. 7-8)

- (14) Bkz. Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanun Tasarısı: **Borsa Komiserliğinin Teklifleri**

- (15) İSKENDER OHRİ, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, III. Banka ve Ticaret Hukuku haftasına verilen tebliğ. s. 347

- (16) Örneğin Fransız menkul kıymetler borsaları, hükmî bir şahsiyete sa-

ait olduğu halde, bu kararların yürütülmesi *Borsa Komiserliği* aracılığı ile yapılır ve borsa komiseri Maliye Bakanlığının teklifi ile seçilir (17).

hip olan **Borsa Acentaları Birliği** (Les Compagnies d'Agents de Change) tarafından yönetilir. Bu birliğin karar, disiplin ve denetim organı **Sendika Odası** (La Chambre Syndicale) dir. Sendika odası her yıl borsa acentaları arasından bir **sendika** (syndic), bir **baş yardımcı**, ve **yardımcılar** seçer. Sayıları ihtiyaca göre değişebilen bu yardımcıları Paris Borsasında 7 kişidir. Sendika odasının başlıca görevleri:

- Yürürlükte olan tüzük ve yönetmeliklere göre borsa muamelelerinin düzenle yapılmasını sağlamak,
- Menkul kıymetlerin resmî kota kabulüne veya reddine karar vermek,
- Duruma göre, disiplin ve para cezaları verebilmek, (ihtar, akbih, borsaya girmeyi yasaklama) Maliye Bakanlığına danışarak, borsayı geçici bir süre için kapatabilme,
- Acentalar arasında veya acentalarla üçüncü şahıslar arasında meydana gelen uyuşmazlık durumlarını uzlaştırmak,
- Ve birliğin bütün üyelerini toplu bir şekilde temsil etmek, üyelerin toplu menfaatlerini korumak ve birliğin müşterek patrimonasını yönetmektir.

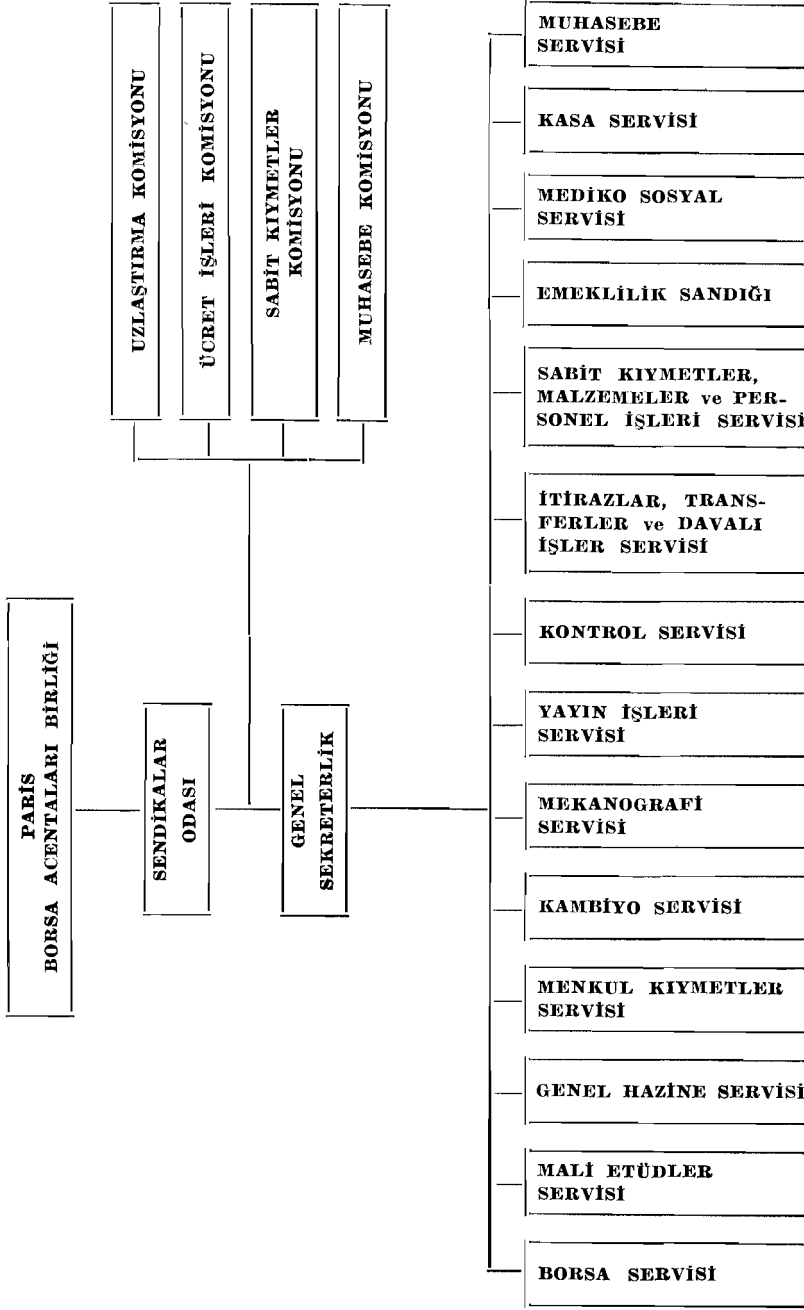
Bütün bu işler için Sendika odası, birliğin genel kurulu tarafından oylanarak, Maliye Bakanlığının kabulüne gönderilen ve resmî gazete ile yayınlanan bir **özel tüzük** hazırlar.

Sendika odası icra organı olarak borsada kurların kotasyonuna nezaret etmek, takas kurlarını tesbit etmek, resmî olarak alış ve satış muamelelerini yapmak ve Resmî kot bülteninde ilân edilen kurları gerçekleştirmek gibi işleri üzerine almıştır.

Sendika odası yüklendiği bu görevleri gerçekleştirebilmek amacıyla özel komisyonlar (Uzlaştırma Komisyonu, Ücret İşleri Komisyonu, Sabit Kıymetler Komisyonu, Muhasebe Komisyonu) meydana getirmiş; bir genel sekreterin ve yardımcı sekreterlerin yönetimi altında birçok servisler kurmuştur. Sendika odası tarafından hazırlanan ve **Özel Tüzüğü** tamamlayan bir **İç Tüzük** ile borsanın yönetimi bu servisler tarafından yerine getirilir. (Bkz. La Bourse des Valeurs Mobilières de Paris, Préparée par la Chambre syndicale des Agents de Change de Paris (Resmî Kılavuz) A-2 (5) den A-2 (9)a kadar, Paris Menkul Kıymetler Borsası Organizasyonu şeması için Bkz. (Şema 1)

- (17) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 3 Ancak Menkul Kıymetler Borsası kanun tasarısı borsaya tam bir muhtariyet tanımıştır. Nitekim, tasarının 26. maddesinde borsa meclislerinin görevleri sayılırken, 26/1 de yer alan Borsa İşlerinin kanun ve nizamname hükümlerine uygun bir şekilde yürütülmesini sağlamak kaydı, Borsa Meclislerine icra yetkisini de vermiştir. Tasarıya göre Borsa komiserinin görevi yalnız denetim alanında kalmaktadır, ve komiserin görevleri şunlardır:

Şema: 1

PARİS MENKUL KIYMETLER BORSASI ORGANİZASYON ŞEMASI

Maliye Bakanlığı: İstanbul Menkul Kıymetler ve Kambiyo Nukut Borsamızın organizasyon şemasında görüldüğü gibi, (18) yürütme yetkisine sahip olan Borsa Komiserini seçen makam Maliye Bakanlığıdır. Bu bakımdan, Maliye Bakanlığı Borsa Komiserliğinin üstünde gösterilmiştir. Maliye Bakanlığı borsa komiserine bağı «Kambiyo Nukut ve Menkul Kıymetler Müdürlerinin seçimini yapar. Gerekli durumlarda borsaların geçici olarak kapatılma yetkisi Bakanlar Kurulu kararı ile Maliye Bakanlığına verilmiştir (19).

Bundan başka Maliye Bakanlığı bazı esham ve tahvillerin kota alınmasını bildirir ve yabancı menkul kıymetlerin kota kabulüne karar verir. Aynı durum kambiyo ve nukut (yabancı efektifler) için de vardır. Maliye Bakanlığı borsadan kambiyo ve nukut almak isteyen, ihtiyaç sahiplerinin, ihtiyaçlarını önceden bir liste ile belirtir. Yabancı kambiyo ve efektiflerin borsadan veya borsa dışında bir müesseseden alınması veya satılması gerekli görüldüğünde bu husus Maliye Bakanlığıınca yasaklanabilir veya sınırlanabilir (20).

Borsa komiserinin veto ettiği borsa meclisi kararlarının son mercii Maliye Bakanlığıdır. Maliye Bakanlığı, Borsa Meclisi tarafından düzenlenen kurtaj tarifesini onaylar (21).

Borsa Komiserliği: Borsalar hükümet komiserlerinin nezaret ve yönetimi altındadır. Yukarıda ele aldığımız gibi, borsa komiseri Maliye Bakanlığının inhası ve Cumhurbaşkanının onaylaması ile seçilir.

Borsa komiseri borsanın dış ilişkilerinde temsil sorumluluğı yüklenmiştir. Bütün yazışmalar, komiserlik kanalı ile yapılır. Komiser acentaların seçiminde; acentaların inhası ve borsa meclisle-

— Borsanın denetimini yapmak Madde 4)

— Acentaların tayininde Maliye Bakanlığına mütalaasını bildirmek (Madde 9)

— Borsa Meclisinin toplantılarında hazır bulunmak (Madde 25)

(18) İstanbul Borsası Organizasyon şeması için Bkz. Şema: 2

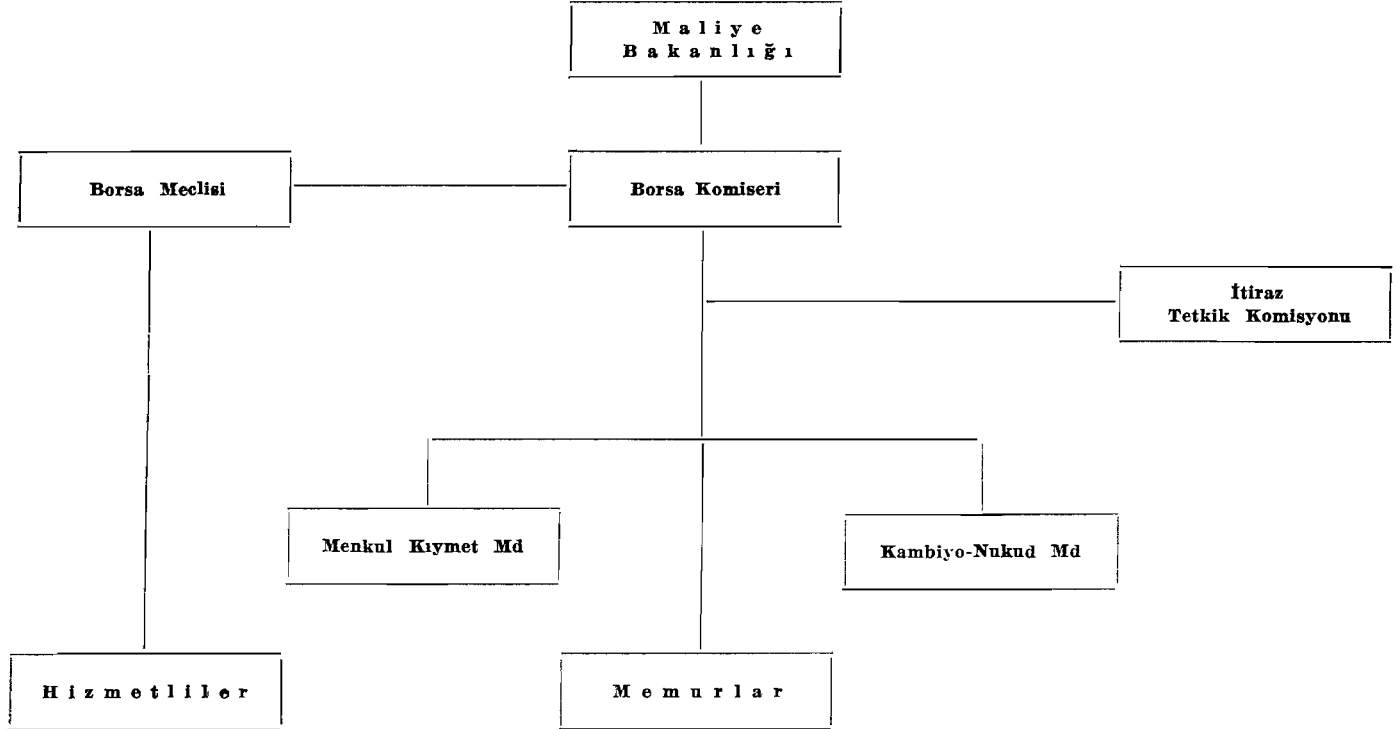
(19) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 55

(20) Kambiyo muameleleri **Türk Parasını Koruma Kararnameleri** uyarınca borsadan Merkez Bankasına geçmiş ve Maliye Bakanlığının 23/VII/1959 tarihli emirleri ile Kambiyo muameleleri geçici olarak T. C. M. Bankasında yapılmaya başlanmıştır. (Bkz. İ. OHRİ, Op. Cit., s. 352)

(21) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 1, 24, 25, 28, 29, 33, 43, 55

Şema: 2

İSTANBUL MENKUL KIYMETLER ve KAMBIYO-NUKUD BORSASI ORGANİZASYON ŞEMASI

2996 Sayılı Maliye Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'a EK 30/1/1964 tarih ve 395 sayılı Kanuna göre, Borsa Komiserliği **Hazine Komiseri** ismini almıştır. (Bkz. R. G. 6/II/1964 tarih, sayı: 11626)

rinin toplantılarında hazır bulunmak görevlerini yerine getirir. Borsa komiseri, esham ve tahvilleri borsa kotuna kayıtlı şirketlerin yıllık toplantılarında hazır bulunur, veya bir memurunu bu işle görevlendirir. Gerekli görürse, şirketin malî durumunu gösteren belgeler yardımı ile borsa meclislerinde gerekli açıklamalar yapar. Aynı durum borsaya kayıtlı yabancı şirketler için de uygulanabilir.

Borsa komiseri, borsa meclisinin kararlarının kanun ve nizamla uyup uymadığını inceler ve bir defaya mahsus olmak üzere veto edebilir. Borsa meclisinin müşteri ile acenta arasında çıkan uyuşmazlık hallerinde durumu *İtiraz Tetkik Komisyonuna* havale etmek ve bu komisyona bir başkan tayin etmek, borsa komiserinin görevleri içindedir. Borsa komiseri borsa işlerinden doğan alacakların ödenmesi için alacaklıların talebini borsa meclislerine havale eder ⁽²²⁾.

Borsa komiserliği üstüne aldığı işleri yürütebilmek amacıyla, yabancı para üzerine yazılmış kıymetli evraklar (döviz veya kambiyo) ve bizzat yabancı paralar (effektif) üzerine yapılan muameleler için, Kambiyo-Nukud Müdürlüğü; öte yandan menkul kıymetler üzerine yapılan muameleler için, *Menkul Kıymetler Müdürlüğü* olmak üzere iki müdür arasında görev taksimi yapmıştır. Her iki müdür, Maliye Bakanlığı tarafından atanan devlet memuru statüsünde olmakla beraber, maaşlarını borsa bütçesinden alırlar. Borsa Komiserliğine bağlı memurlar, Maliye Bakanlığı tarafından atanır. Bunların görev ve yetkilerini Bakanlık tespit eder ⁽²³⁾.

Borsa Üyeleri: Borsa üyeleri, bunların arasından seçilen borsa meclisi ve itirazları tetkik heyeti borsanın karar organını meydana getirir.

(22) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 3, 4, 5, 24, 38, 39, 40, 46 ve Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Nizamnamesi Madde 1, 2, 3; Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanun Tasarısı Borsa Komiserinin icra yetkisini kaldırmış, ancak komiserin tayininde, Borsa Komiserlerinin Maliye Bakanlığı teşkilâtında veya malî müesseselerde en az 5 yıl hizmet etmiş ve yüksek tahsil görmüş olmasını şart koştur. (Bkz. Tasarı Madde 4)

(23) Bkz. İ. OHRİ, Op. Cit., s. 351; Aynı zamanda Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 54 ve ilgili Nizamname Madde 27.

Borsa üyeleri aslı ve kayıtlı olmak üzere ikiye ayrılır; Asli üyeler *Borsa Acentalarıdır*. Kayıtlı üyeler ise, *coberler, bankalar, Bankerler, Sarraflar, Kulisyeler* ve çıkardıkları menkul kıymetleri borsaya kayıtlı olan *Şirketlerdir* (24).

Borsa Acentaları: Borsa acentalarının seçimi «*Borsa meclisinin intihabı ve Komiserin inhası üzerine Maliye Vekili tarafından*» yapılır (25). Memleketimizde de Paris, Londra ve New York borsalarında olduğu gibi, acentaların sayısı bellidir (26). Her yerin ihtiyacına göre tespit edilen acentaların sayısı, bugün için İstanbul borsasında 15 kişidir. Acenta olmak için;

- Türk olmak,
- 25 yaşını bitirmiş ve askerliğini yapmış olmak,
- en az lise veya orta ticaret veyahut eşitliği hükümetçe onaylanmış, aynı derecede bir okuldan mezun olmak,
- en az bir sene borsada veya diğer malî ve ticarî bir müessesede çalışmış bulunmak,
- şeref ve haysiyet kırıcı bir mahkûmiyeti olmamak,
- iflâs etmiş bulunmamak,
- kısıtlı olmamak veya kamu yararlarından yasaklanmış bulunmamak

gerekir (27).

Borsa acentalarını 1447 sayılı kanunun 5. maddesi «*Bunlar ticarî sıfatı haiz olmayıp, yalnız esham ve tahviller ile kambiyo ve nukudun alım satımına vasıtadırlar*» diyerek tanımlamıştır (28).

(24) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 4

(25) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 5

(26) İ. OHRİ, Op. Cit., s. 348

(27) İlgili Kanun Tasarısı borsa acentalarında aranan nitelikler içinde 1 yıllık stajı 3 yıla çıkarmış ve en az lise mezunu olma şartını esas tutmuştur. (Bkz. Tasarı Madde 10)

(28) KARAYALÇIN, borsa acentaları için «... kanunen acenta denmesine rağmen bu şahısların yaptığı işde müvekkille devamlı münasebet mevcut olmadığı için hukuken tellâllik sayılır. 1447 sayılı Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanununun 5 ve 43. maddelerinden bu cihet açıkca anlaşılmaktadır...» diyerek, acentaların müşterileri ile ilişkilerini Adî İşler Tellâllığı olarak nitelendirmiştir. Ancak, 1447 sayılı kanunun 5. maddesinde borsa acentalarının «*Ticarî sıfatı haiz olmadığı*» açıkca belirtildiğine göre aracılık yaptığı kimselerden her iki tarafın tacir olmaması halinde yaptıkları iş «o muamele için Adî İşler Tellâllığı» taraflardan birinin veya her ikisinin tacir olması halinde yaptığı aracılık

Acentalar aracılık yaptıkları borsa işlerinde tarafların uğrayabilecekleri zararlara bir karşılık olmak üzere, 5000 liralık bir

«Ticari İşler Tellâhlığı olur». Sonuç olarak acentanın hukukî durumu bu kıstaslar dahilinde düşünölmek gerekir. (Ticaret Tellâhlığı, Hk. fazla bilgi için Bkz. Y. KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku Dersleri, Güzel İstanbul matbaası, Ankara 1957, ss. 90, 343, 345). T. T. Kanununa göre, **Borsa ve kambiyo işleri, sarraflık ve bankacılık** (Bkz. T. T. K. madde 12/8) ve **genellikle bütün aracılık işleri** ile (Bkz. T. T. K. madde 12/2) uğraşan müesseseler **ticarethane** olarak nitelendirildiği; öte yandan ticarethane ticarî işletme sayıldığı (T. T. K. madde 11) ve bir ticarî işletmeyi de kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimse tacir kabul edildiği (T. T. K. madde 14) halde, 1447 sayılı Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları kanunu borsa acentalarını tacir saymamıştır. Nitekim, 1447 sayılı kanunun gerekçesinde de bu madde ile ilgili olarak «Acentaların Maliye Vekilli tarafından tayin edilmek ve başka hiçbir ticaret ve meslekle iştiğâl etmemek şartıyla bu mesleğe gireceklerine göre bunların tüccardan addolunarak ticaret kanunu ile ticaret odaları kanun ve nizamnamesine tâbi olmaları muvafık görülmemiştir. İtalya'da da acentalar hattâ kralın iradesiyle mensup (devlet memuru) addedilmiştir. Fransa'da bunlara (Officier ministériel ou Publique) denilmekte olmasına ve suret-i tâyinleri ve ifâ ettikleri hizmet kâtib-i adillere (noterlere) maksû bulunmasına nazaran, içinde tamamen devlet memuru olmamakla beraber, menafî ve hidematı idaresiyle muvazzaf bir nevi memur bulunduğundan bu noktal nazarı kabul, zarurî görölmüştür.» İbaresini yer almıştır. Tacir sayılmadıkları için de gerek acentalar ve gerekse müstahdemleri, Ticaret Odalarına kayıt olunmazlar. (Bkz. İlgili Nizamname Madde 28) Ancak, Ticaret Kanununun ilgili maddesine göre, bütün aracılık işlerinin ticarî iş sayılmasına karşılık, borsa acentasının **ticarî sıfatı halz olmaması** kanımıza göre yanlıştır. Nitekim, söz konusu tasarının 16. maddesinde acentaların sorumluluğu belirtilmiş ve ticarî sıfatı haiz değildir hükümüne yer verilmemiştir. Hâlen yürürlükte olan kanunumuz esas itibarıyla Fransız sisteminden alınmış olduğundan, (Bkz. Sermaye Piyasası etüdü Op. Cit., s. 153) konuya ışık tutmak bakımından Fransa'da «Agent de Change» müessesesini ele alırsak; Agent de Change'ın iki niteliği olduğunu görürüz. Bunlardan biri acentanın **kamu görevlisi** (Officiers Ministériels) (28 Nisan 1816 tarihli kanuna göre) olmasıdır. Acentalar Maliye Bakanlığı tarafından seçilir ve bazı niteliklere sahip olması gerekir. Acentanın ölümü halinde de varislerinin gene Maliye Bakanlığı tarafından aday gösterilmesi gerekir. Acentanın adaylığının Sendika Odası (Chambre Syndicale) tarafından da onaylanması gerekir. Acentaların acentalığa kabul edilebilmek için, yemin etmeleri ve acenta olarak seçildikleri zaman resmî gazete ile ilân edilmeleri gerekir. Acentalığını devreden bir acentaya devralanın sendika odasının tesbit ettiği bir miktar parayı ödemesi lâzımdır. Ölüm halinde bu para mirascılara ödenir. Bütün acentalar bir kefâlet ödemek zorundadırlar.

kefâlet göstermek zorundadırlar ⁽²⁹⁾. Acentaların teminatı borçlarını tasfiyeye yetmezse, borsa meclislerince acentaların hesapları incelenerek borçları tasfiye edilir. Gerekli görülürse, acenta bor-sadan çıkarılabilir ⁽³⁰⁾.

Acentaların başka bir meslekle veya ticaretle uğraşmaları yasaklanmıştır. Acentalar kendi hesaplarına borsa işleri yapamazlar, anonim şirketlerde veya diğer müesseselerde yönetim kurulu üyesi, murahhas aza, vekil, müdür veya memur olamazlar ⁽³¹⁾. Acentalar aralarında bir ortaklık kuramazlar; ancak dışardan biri ile kurabilecekleri ortaklıkta sorumluluk gene kendilerindedir.

Acentalar kayıt ücreti olarak, 150 lira ve yıllık aidat olarak da 100 lira verirler ⁽³²⁾. Acentalık mesleğini bırakan bir acenta bir

Acentaların kendi aralarında **özel nitelikte bir şirket kurmaları** kesinlikle yasaklanmıştır. Çünkü bu durumun aksi acentaların kamu görevlisi niteliğini zedeler.

Acentaların **tâcir** niteliğini kazanması, bunların menkul kıymetlerin alım satımını yapmalarından dolayıdır. Bu nedenle, acentalar Ticaret Siciline kayıt ve kanunun mecbur kıldığı defterleri tutmak, iflâs durumunda Ticaret Mahkemesi huzuruna çıkmak zorundadır. Bir acentalığın işleyebilmesi için, mühim bir sermayeye sahip olması nedeni ile, 2 Temmuz 1862 tarihli kanunla Fransız Ticaret Kanununun 75. Maddesinde acentaların tacir sayılacağı ve dışardan sadece koyduğu sermaye kadar sorumlu tutulmak esasına göre ortak kabul edileceği hükmü konmuştur. Bkz; La Bourse des Valeurs Mobilières de Paris, Op. Cit., S. A 2 (2) ve A 2 (3). Görülüyorki, Fransız Hukukunda borsa acentalığını ilgilendiren hükümler kendisine kamu görevlisi niteliği ile birlikte **tâcir** sıfatını da vermiş ve tâcirin sorumluluklarını yüklemiştir.

(29) 1447 sayılı kanun Madde 7; gösterilecek bu kefâlet miktarı ilgili tasarının 11. maddesi ile 10.000 liraya çıkarılmıştır.

(30) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 41

(31) Acentaların sorumluluğunu belirten bu hükümler ilgili tasarıda da yer almıştır. (Tasarı madde 16) Ancak, hükümler çok serttir. Örneğin bir acentanın bir anonim şirketin aksiyonlarına sahip olması onun ticaret yapması anlamını taşır mı? Acentalık sorumluluk taşıyan ve karşılıklı güvenin mevcut olduğu bir müessesedir. Bu bakımdan kötüye kullanmanın önüne geçmek için konulan bu hüküm zaten **acentaların kendi hesabına borsa işleri yapamamaları** ile sağlanmıştır. (Fazla bilgi için Bkz. B. GÜRSOY, Borsalarda mütavatsıtlar, Siyasal Bilgiler Okulu dergisi, C. 8, S: I, II, 1948, s. 167-168)

(32) İlgili tasarıya göre, acentanın ödemek zorunda olduğu kaydiye ücreti 1.000 liraya çıkarılmış ve bir önceki takvim yılı esas kabul edilerek, borsa muamelelerinden doğan net kazançlarının % 1 i oranında bir

ay içinde önceden vermiş olduğu teminatın kendisine verilmesini isteyebilir. Acentanın ölümü halinde, borsa meclisince hesapları incelenir ve gösterdiği teminattan arta kalan kısım serbest bırakılır (33).

Borsa acentaları işlerinin görülmesini kolaylaştırmak amacı ile, en fazla üç kişiyi müstahdem olarak kullanabilirler. Acentalar müstahdemlerinin yaptıkları işlerden sorumludurlar. Acenta müstahdemleri için, 10 lira kayıt ücreti ve 20 lira yıllık aidat vermek zorundadır (34).

Coberler: Coberler kendi hesaplarına menkul kıymet alıp satarlar. Başkası hesabına alım ve satım yapamazlar.

Coberlerin sayıları sınırlı değildir. Coberler, cober olmak için gerekli şartlara sahip olduktan ve borsada kayıtlı iki acenta tarafından tavsiye edildikten sonra, borsa meclisince seçilirler.

Coberler kesinlikle kambiyo ve nukut (effektif) muameleleri yapamazlar. Esham ve tahvilât üzerine yaptıkları alım ve satımlarda borsa acentalarına kurtaaj ödemek zorundadırlar.

Coberin yıllık olarak 75 lira kayıt ücreti, yaptıkları muameleler için, muteber bir bankaya 500 liralık bir kefâlet ödemeleri gerekir (35).

Kulisyeler: Kulisyeler borsa kulislerinde (36) bulunup, yalnız kendi hesaplarına iş yapmak için acentalara emir veren kimselerdir. Bunlardan yıllık aidat olarak 10 lira alınır.

yıllık aidat esas tutulmuştur. Acentalar şirket kurmaları halinde dışardan kabul edecekleri her ortak için, yılda 250 lira ödenti vermek zorundadırlar. (Bkz. tasarı Madde 17-19)

(33) Bkz. 1447 sayılı Kanun Madde 7, 8, 9, 10, 11, 18, 41, 42, Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Nizamnamesi Madde 4, 5, 10

(34) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 11, İlgili Nizamname Madde 6, 7, 9; Müstahdemlerde aranan nitelikler hakkında Bkz. Madde 8! İlgili tasarı müstahdemlerin yıllık ödentisini 100 lira olarak tespit etmiştir. (Tasarı mad. 18)

(35) Bkz. 1447 sayılı kanun madde 12 ve İlgili Nizamname Madde 11, 12, 13

(36) İstanbul Borsamızın 4. Vakıf Handaki Salonu, Paris Borsasından esinlenerek Korbey (Corbeille) ve Kulis (Coulisse) olarak, genellikle iki kısımdan ibarettir. Kanımıza göre, 1447 sayılı kanununun 16. maddesinde sözü geçen kulis, salonun etrafını çeviren parmaklar dışında kalan yerler olmalıdır.

Kulisyelerin sayıları belirli değildir. Gerekli şartlara sahip olan ve iki acenta tarafından gösterilen kimseler kulisye olabilirler (37).

Borsa Meclisleri: Borsa meclisleri borsa acentaları arasından seçilen 7 acentadan meydana gelmiştir. Borsa Komiseri, Kambyo-Nukut ve Menkul Kıymetler müdürleri meclisin tabii üyeleridir. Borsa meclisine üye olabilmek için, en az iki yıl acentalık yapmış olmak gerekir. Borsa meclisi acentalar tarafından gizli oy ve çoğunluk sistemi uygulanarak 2 yıl için seçilir.

Borsa meclisi üyeleri arasından bir başkan ve başkan vekili ile veznedar ve iki de hesap müfettişi seçilir.

Borsa meclisleri en az haftada bir gün ve gerektiği zaman, Borsa Komiserinin uygun görmesi ile, olağan üstü olarak toplanabilir. Toplantı gündemi komiserin uygun görmesi ile düzenlenir. Mecliste kararlar oyların çoğunluğu ile verilir. Kararların onayı ve yürütülmesi borsa komiseri tarafından yapılır. Komiserin onayından geçen kararlar son şeklini alır ve bu kararlara borsanın aslı ve kayıtlı üyeleri uymak zorundadırlar.

Borsa meclisi başkan ve üyelerinin ödenekleri, Maliye Vekâleti tarafından belirtilir (38). Menkul Kıymetler ve Kambyo Borsaları özel bütçeleri ile yönetilir. Bütçelerin ve kesin hesapların düzenlenmesi meclis tarafından yapılır. Ancak, bütçenin uygulanması için, Borsa Komiserinin onayı gerekir (39).

Borsa Meclisinin başlıca görevleri:

— Borsa kanunu ile nizamnamesinin uygulanmasına ait tedbirleri konuşmak,

(37) Bkz. 1447 sayılı kanun madde 16 ve ilgili nizamname madde 14; Borsanın diğer kayıtlı üyeleri (**Bankalar, Bankerler, Sarraflar** ve hisse senetleri borsada kayıtlı **şirketler**) hakkında Bkz. 1447 sayılı kanun madde 13, 14, 15, 17 ve ilgili nizamname madde 15; Ancak, borsanın kayıtlı üyelerinin ödeyecekleri yıllık ödenti ve kayıt ücretleri sözü geçen tasarıda günün şartlarına uydurularak yükseltilmiştir. (Bkz. tasarı madde 7)

(38) Bkz. 1447 sayılı kanun madde 19 ve ilgili nizamname madde 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22.

(39) Bkz. 1447 sayılı kanun madde 20 ve 21.

- Borsa işlerinin düzenli bir şekilde yapılmasını gerektiren durumları hazırlamak,
- Bütçe ve kesin hesabı düzenlemek,
- Devlet kadrosuna dahil olmayan borsa hizmetlerini seçmek ve ücretlerini tespit etmek ⁽⁴⁰⁾,
- Borsalara aslî ve kayıtlı üye kabul etmek,
- Borsa üyeleriyle mensuplarının durumlarını ve hareketlerini incelemek,
- Borsa işlerinde çıkacak anlaşmazlıkları incelemek ve çözümlenmek,
- Bütçe sınırları içinde ödemeler yapmak,
- İlgili kanun ve nizamnameye aykırı hareket eden borsa üyeleri ve mensupları hakkında kararlar vermek,
- Abone ücretleriyle kurtaj (dellâliye) tarifelerini düzenlemek ⁽⁴¹⁾,

(40) Bkz. İlgili Nizamname madde 27.

(41) İstanbul Menkul Kıymetler ve Kambyo-Nukut borsasında 27/IV/1956 tarihinden beri uygulanmakta olan Kurtaj nisbetleri:

(I) **MENKUL KIYMETLER**

Menkul Kıymetler	Hâlen Uygulanmakta		Borsa Meclisinin
	Olan Nispet		3/II/1966 tarih ve 4780 sayılı kararlarla teklif ettiği nisbetler
Devlet İstikrazları	%0 3.5	%0 5
Anadolu Demiryolu Grubu	%0 5.5	%0 6.5
Şirket Tahvilleri ve Hisse Senetleri	%0 6.5	%0 8
Kuliste muamele gören kot			
Harici Menkul Kıymetler	% 1	% 1
Esham ve Tahviller			
En az.....	50 Krş.	250 Krş.

(II) Türk parasını Koruma Kanununa göre, muhtelif tahditlerle yapılmamakta olan **Kambyo ve Nukut İşleri Hakkında** 27/IV/1956 tarihinden beri uygulanmakta olan Kurtaj Nisbetleri :

Kambyo ve Nukut

Kurtaj Nisbeti

T.C.M. Bankasınca yapılan muamelelerin tekabül

— Gerektiğinde acentaları davet ederek, kendilerinden açıklama istemek ve defterleri üzerinde incelemeler yapmaktır (42).

İtirazları Tetkik Komisyonu: Borsa işlerinden doğabilecek itirazları tetkik için bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyonun seçimi borsa meclisine dahil olmayan asli üyelerle, kayıtlı üyeler arasında yapılır. Komisyon 6 kişiden meydana gelir ve borsa komiseri tarafından tayin edilecek bir kişi komisyona başkanlık eder. Komisyonun süresi iki yıldır.

İtirazları tetkik komisyonunun kararları kesindir. Ancak, bu heyet özellikle *borsa işlerinden çıkan anlaşmazlıkları* inceler. BorSanın yönetimi ile ilgili idari ve inzabatî kararları Borsa Meclisi verir, ve bunların itiraz hakkı yoktur (43).

ettiği T.L. tutarı	%0 3/4
Diğer bankalarca yapılan muamelelerin tekabül ettiği T.L. tutarından	%0 1
Kambiyo ve Nukut alış verişleri için en az kurtaj	50 Krş.

Ancak Borsa Meclisince 3/II/1966 tarihinde telkif edilen bu nisbetler bakanlık tarafından kabul edilmemiştir.

- (42) Menkul Kıymetler ve kambiyo borsaları kanun tasarısına göre, Borsa Meclisleri 9 üyeden meydana gelecek ve bunların **üçü acenta**, diğerleri **1 cober, 1 kullisye, 1 banka, 1 banker, 1 sarraf ve 1 şirket** (aksiyonları borsaya kayıtlı olan) olacaktır ve her biri ilgili **Meslek Meclislerince** (Bkz. Tasarı Madde 24, ancak meslek meclisleri (komiteleri) sonradan tasarıdan kaldırılmış olduğundan; borsa meclisince bu seçim, borsaya kayıtlı sözü geçen üyeler arasında yapılır.) gizli oy ve çoğunluk sistemi ile iki yıl için seçilirler. Ayrıca acentalar tasarının 22. maddesine göre, aralarında meslekî bilgi ve dayanışmayı arttırmak amacıyla, birlik kurabileceklerdir. Ancak, 1447 sayılı kanunda bulunmamasına rağmen, borsa mensuplarını içine alan «**Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsacıları Derneği**» adı altında bir dernek vardır. Memleketimizde henüz «**Menkul Kıymetler Sahipleri Derneği**» adı altında menkul kıymet sahiplerinin haklarını koruyan bir dernek yoktur. (Bkz. Tasarı Madde 25 ve İ. OHRİ, Op. Cit., s. 356) Borsa Meclisinin verdiği idari ve inzabatî cezalarla ilgili hükümler, 1447 sayılı kanunun 44-53 üncü maddeleri ile nizamlanmıştır.
- (43) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 39 ve ilgili Nizamname Madde 64, 65; sözü geçen tasarının 44. Maddesine göre itirazları tetkik komisyonu, **2 acenta, 2 banka, 1 sarraf, 1 cober, 2 anonim şirket ve 1 banker**'den kurulmak üzere, borsa üyelerinin iki yıl süre ile seçecekleri Borsa Meclisine dahil olmayan 9 kişiden meydana gelir; denerek tanımlanmıştır.

c — Denetim

İstanbul Menkul Kıymetler ve Kambiyo - Nukut Borsamızın denetimi, Borsa Komiserinden söz ederken belirttiğimiz gibi; Maliye Bakanlığı tarafından atanan Borsa Komiseri ile yapılmaktadır.

Borsanın kendi kendini kontrol etmesi, Paris, Londra ve New York borsalarında olduğu gibi; daha etkili olacağı halde, memleketimizde borsalar Cenevre ve Brüksel borsaları gibi, bir komiser aracılığı ile denetlenmektedir ⁽⁴⁴⁾.

Borsa salonlarında yapılan muameleler, komiserliğe bağlı bir memur (kotör) tarafından kaydedilir. Borsa acentaları ve diğer borsa üyelerini bazı işleri yapmaktan yasaklayan hükümler, borsa muamelelerinin salon dışında ve ilân edilen saatler haricinde yapılmaması ve bunlara benzer diğer hükümler borsa muamelelerinde dürüstlüğü ve alım satımların gerçek fiyat üzerinden yapılmasını sağlamaktadır. Borsa komiserinin de görevi bu hususların gerçekleşmesini mümkün kılmaktır ⁽⁴⁵⁾.

d — İşleyiş

İstanbul Menkul Kıymetler ve Kambiyo-Nukut Borsamız, resmî tatil ve cumartesi günleri hariç, her gün sabah saat 11.00-12.00 ve öğleden sonra 14.30-15.30 arası açıktır.

1447 sayılı kanununun 36. maddesinde «*borsa alış-verişleri yalnız acentalarla müstahdemleri ve coberler tarafından borsa salonundaki yerlerde arz ve talebi anlatan yüksek seslerle yapılır*» demekle; borsa muameleleri yapmaya yetkili kişilerin *borsa acentaları* ile *coberler* olduğu ve kurların kotasyonunda *yüksek sesle kotasyon* metodunun uygulandığı anlaşılmaktadır ⁽⁴⁶⁾.

Borsada karşılıklı ve derhal icap ve kabulü kapsayan alış ve-

(44) Bkz. İ. OHRİ, Op. Cit., s. 353.

(45) İlgili tasarı Borsa Komiserine yalnız denetim görevini tanımaktadır. (Bkz. Tasarı Madde 4)

(46) Memleketimizde Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsamızı nizamlayan 1447 sayılı kanununun 36. maddesinde ve menkul kıymetler ve Kambiyo Borsaları Nizamnamesinin 33. maddesinde açıkça belirtildiği gibi, «**Borsa alış verişleri yalnız acentalarla müstahdemleri ve coberler tarafından borsa salonundaki yerlerde arz ve talebi anlatan yüksek seslerle yapılır ...**» demekle, borsalarımızda «yüksek sesle ve karşılıklı olarak bağırarak» kotasyon tekniğinin uygulandığı görülmektedir.

rişler, her iki tarafı kesinlikle birbirine bağlar. Taraflar bu akiten hiçbir şekilde dönemezler. Yapılan muameleler acentaların özel defterine ⁽⁴⁷⁾ yazıldığı gibi, borsa memurları tarafından kayıt edilmek ve meydana gelen kurlar *resmî kur* olarak ilân edilmek zorundadır.

Borsada muamele gören menkul kıymetlerden, devlet, vilâyet ve belediyelerle, hükümetin kefâlet ettiği müesseselerin esham ve tahvillerinin borsa kotuna alınması mecburidir. Bunların dışında kalan millî veya yabancı esham ve tahvillerin kota alınması borsa meclisinin kararına ve Maliye Bakanlığının onayına bağlıdır ⁽⁴⁸⁾.

Borsa meclisleri borsa kotuna dahil olan şirketlerin esham ve tahvillerini *gerekli bir sebep* göstererek kottan çıkarabilirler ⁽⁴⁹⁾. Borsa kotunda bulunmayan menkul kıymetler üzerine, borsa salonlarında muamele yapmak yasaktır ⁽⁵⁰⁾. 7129 sayılı Bankalar Kanununa göre, kurulan, millî bankalarımızın çıkardığı hisse senetleri hariç ⁽⁵¹⁾, diğer anonim şirketlerin esham ve tahvilâtının kota yazdırılması mecburi değildir ⁽⁵²⁾.

(47) Bkz. E. KOTAR, Menkul Kıymet Borsalarında Borsa Emirleri ve Muhasebesi, Basılmamış Doktora Tezi, 1968, S. 288-293.

(48) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 25, Aksiyonlu bir şirketin menkul kıymetlerinin kota kabulü için aşağıdaki belgelerin hazırlanarak, komiserliğe müracaat edilmesi gerekir:

- 1 — Şirketin hükümetçe kabul ve tescil edildiğine dair tasdikli vesikalar,
- 2 — Şirketin nizamnamesinden bir nüsha,
- 3 — Şirketin son bilançosu veya henüz yapılacak vakit olmamışsa, son malî durumu.

borsa kotuna kabul şartları hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. İlgili Nizamname Madde 29, 30; Kota kabul şartları hakkında tasarıdaki yeni hükümler için Bkz. İlgili tasarı Madde 33-34

(49) Bkz. İlgili Nizamname Madde 31

(50) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 26

(51) Memleketimizde 23/VI/1968 tarih ve 7129 numaralı Bankalar Kanununun 3. maddesi ile anonim ortaklık olarak kurulması şartı koşulan bankalar, sözü geçen kanunun 4. maddesinin 3. fıkrası uyarınca «**bütün hisse senetlerini menkul kıymetler borsasına kote ettirmek zorundadırlar...**»

(52) Ancak Menkul Kıymetler Borsaları Kanun Tasarısı, esas sermayesi 1.000.000 lira ve daha fazla olan anonim ortaklıklar için, mecburi kotasyon kabul etmiştir. Şirket müracaat etmese bile, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki borsanın, borsa meclisi tarafından reesen kota alınma kararı verilir. Aynı hüküm hisse senetleri ve tahvilleri borsa kotuna kayıtlı şirketlerin yeni sermaye artırımında da uygulanır. (Bkz. Sözü geçen tasarı Madde 35)

Devlet, vilâyet ve belediyelerin esham ve tahvillerinin borsaya kabulünde hiçbir ücret alınmaz. Ancak kuruluş kanunlarında açık bir muafiyet bulunmayan iktisadî devlet teşekküllerinden kot ücreti alınır. Millî veya yabancı şirketlerden, esas sermayelerine göre bir defaya mahsus olmak üzere ve her Türk lirası için, iki para (100.000 lirada 50 lira) kot ücreti, ayrıca borsa meclisinin miktarını belirttiği bir yıllık ödenti alınır (53).

Kanun «esas sermayelerine göre» tabirini kullanması, şirketin kurulurken tescil edilmiş sermayesi anlamına gelmektedir.

Borsa kotunda bulunan millî ve yabancı şirketlerin menkul kıymetleri değiştirildiğinde, yeni senetler için yarım kot ücreti; şirket başka bir şirketle birleştiği (füzyon) zaman ise, sermayesinin tamamı üzerinden yeniden kot ücreti alınır. Yabancı şirketlerin esas sermayeleri, borsaya müracaatları tarihinde *ortalama kambiyo fiyatı* üzerinden Türk lirasına çevrilmek sureti ile muamele yapılır (54).

Kambiyo ve Nukudun borsa kotuna alınması borsa meclisinin kararına ve Maliye Bakanlığının kabulüne bağlıdır. Kambiyo ve Nukut (effektif) üzerine yapılan muameleler birçok kayıtlara bağlıdır (55).

Menkul Kıymetleri Borsaya kayıtlı şirketler, borsa bulunan şehirlerde (günümüzde yalnızca İstanbul'da) muamelelerini borsa-

(53) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 27

(54) Bkz. İlgili Nizamname Madde 32; Söz konusu kanun tasarısı, kotasyon ücretini belirtirken, sermayesi 10.000.000 lira ve daha fazla olan şirketler için, onların lehlerinde bir indirim yaparak, kotasyon ücretini «kota kaydedilen hisse senetleri ve tahvillerden itibari kıymetlerinin binde yarımı nisbetinde kot ücreti alınır. Ancak, bir şirketin çıkardığı hisse senetleri ve tahvillerden alınacak kot ücreti 5.000 lirayı geçemez.» diyerek tespit etmiştir. Tasarı daha sonra, söz konusu olan bu nisbetin azamî miktarı para değerinde meydana gelebilecek değişiklikler göz önünde tutularak, borsa meclisinin teklifi ve Maliye Bakanlığının tasdiki ile arttırılabilir hükmünü koymuştur. (Bkz. tasarı madde 36) Ancak, kanımızca şirketlerin sermayeleri arttıkça ve belirli bir limiti aştığı zaman, kot ücretinin sabit olması yerine, sermaye ile orantılı olarak artacak bir nisbetin uygulanması, borsa bütçesine gelir sağlama bakımından daha uygun düşerdi.

(55) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35 ve İlgili Nizamname Madde 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46

dan geçirmeğe mecburdurlar. Ancak, İstanbul dışında, sözü edilen şirketlerin yaptıkları muameleler, borsadan geçirilememektedir. Bu bakımdan menkul kıymetler gerçek değerini bulamamaktadır (56).

Memleketimizde borsaya kayıtlı olmayan menkul kıymetler üzerine muamele yapmak yasaklandığından, İstanbul Borsamızda resmî kot dışı menkul kıymetlerin alım satımı için, Paris, Londra ve New York borsalarında olduğu gibi; *özel bir yer* ayrılmamıştır (57).

Ancak resmî daireler, mahkemeler ve icra daireleri kamunun yararını ön görerek, borsada kayıtlı olmayan her türlü yerli ve yabancı menkul kıymetlerin, borsada satışını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle söz konusu müesseselerin satışına lüzum gösterdiği menkul kıymetlerin borsada kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın, «mezat» sureti ile satışı yapılır.

Borsa komiserliği, söz konusu menkul kıymetlerin satışı için, gerekli tebligatı alınca, durumu borsa salonu içinde ve dışında ilân ettirir. Satış ilândan en az iki gün sonra resmî çalışma saatlerinde yapılır (58).

İstanbul Borsasında yapılan muameleler, borsa meclisi tarafından çıkarılan ve 1937 yılında yürürlüğe konan «*Borsa işleri hak-*

(56) Bkz. İ. OHRI, Op. Cit., s. 357; Söz konusu tasarı, bu sakıncanın önüne geçmekte ve 20. maddesinde, borsa üyelerinin borsa dışında yaptıkları muameleleri, muamelenin yapıldığı günün ertesi günü bir acenta aracılığı ile borsaya tescil ettirmeye mecbur bırakmış ve 21. maddesinde ise, kurtaja tabî tutmuştur.

(57) Ancak söz konusu tasarının 37. maddesinde «... **borsa meclisi kararı ile borsada kote edilmesl mecburî olmayan hisse senetleri ve tahvillerin kulislerde muamele görmesine müsaade olunabilir ...**» denmekle, memleketimizde de resmî kot dışı muamelelere yer verilmek istenmektedir.

(58) Mezatta yapılan satışlarda satışı yaptıran dairenin mümessili borsa salonundaki özel mezat yerinde satışı izleyebilir. Taraflar (menkul kıymet sahipleri ve alıcılar) veya tarafların vekilleri salona giremezler. Mezadı acentalara vekâleten Borsa Meclisi reisi veya tevkil edeceği bir kimse yapar. Mezada katılmak isteyenler, bir borsa acentası ile hareket ederler. Satışa konu olan menkul kıymetlerin piyasa ve kot durumları satışı yapan üye tarafından, satışı yaptıran makama bildirilir. Mezat sonunda tespit edilen fiyatı kabul edip etmemek, o dairenin mümessilinin hakkıdır. Satış yapılmazsa kurtaj alınmaz.

kında talimatname» hükümleri uyarınca yerine getirilir (59).

Borsada muameleler;

- peşin
- kesin vadeli
- vadeli ve muvakkat vadeli veya primli
- duble

olmak üzere dört şekilde uygulanır. Fakat uzun bir süreden beri İstanbul Borsamızda vadeli ve primli muamelelere yer verilmemektedir. Bunun nedeni, borsaya kayıtlı menkul kıymetlerin oynak kurlara sahip olmaması ve sermaye sahiplerinin vadeli muameleler yapmak istememesinde aranabilir.

İstanbul Borsamızda, menkul kıymetler üzerine yukarıda işaret ettiğimiz gibi, vadeli muameleler ve dolayısı ile spekülasyon yapıldığı halde; kambiyo ve nukut işlerinde spekülasyon yasaklanmıştır (60).

(59) Söz konusu Talimatnamenin birçok hükümleri, E. KOTAR, Menkul Kıymet Borsalarında Borsa Emirleri ve Muhasebesi de **Borsa Emirleri ve Borsa Emirlerinin Uygulanması** kısımlarında (Dip Notlarda) incelenmiştir.

(60) Bkz. 1447 sayılı kanun Madde 29; İstanbul Menkul Kıymet ve Kambiyo-Nukut Borsamız Hakkında ayrıca Bkz. Mehmet OLUÇ, İşletme Organizasyonu ve Yönetimi, birinci cilt, Sermet Matbaası İstanbul, 1963, s. 456-457. Sermaye Piyasası Etüdü, Türkiye'de Sermaye Piyasasının Gelişmesi İçin Gerekli Tedbirler, 1964, Sermaye Piyasası Semineri Tertip Heyeti, Ankara 1964, s. 151-163; A. ZARAKOLU, İktisat C. II, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1963, s. 95-98; M. KOLOĞLU, Ekonomi Dersleri, C. II, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O., Ankara, 1950, s. 84-86; F. K. GÜLÇÜR, Borsa Muameleleri, Güven Basımevi, İstanbul, 1950, s. 13-16; F. K. GÜLÇÜR, Ticaret Aritmetiği, Maarif Matbaası, Ankara, 1942, s. 205-213; N. Z. ARAL, «Menkul Kıymetler Borsası» İktisadi Yürüyüş Dergisi, C. VII, No: 159 (Ağustos 1946), s. 5; İ. NAİL ESİN, Ticaret ve Ticaret Vesikaları Hakkında Teorik ve Pratik Bilgiler, Kutulmuş Matbaası, İstanbul, 1954, s. 189-199